

NOTĂ INFORMATIVĂ
la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative
(urmărirea penală și judecarea cauzei în lipsa persoanei)

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (*urmărirea penală și judecarea cauzei în lipsa persoanei*) este elaborat de Ministerul Justiției.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative a fost elaborat în vederea reglementării unui mecanism funcțional care să permită judecarea cauzei în lipsa persoanei. Astfel, proiectul de lege are drept scop perfecționarea legislației procesual-penale a Republicii Moldova în partea ce ține de procedura de punere sub învinuire în lipsa persoanei, precum și judecarea cauzei în lipsa inculpatului, pentru cazurile în care persoana se sustrage de la urmărirea penală sau se eschivează de la participarea la procesul de judecată.

În contextul celor expuse, reținem că judecarea cauzei în lipsa inculpatului implică unele derogări de la normele generale ale procedurii penale, care limitează aplicarea principiului contradictorialității și egalității armelor creând astfel riscul afectării drepturilor procesuale. Prin urmare, în vederea asigurării dreptului la un proces echitabil, atât pentru stabilirea adevărului și responsabilizarea celor vinovați cât și pentru apărarea persoanei împotriva condamnării neîntemeiate și ilegale trebuie puse în valoare prin prisma unor garanții egale sub aspect calitativ și cantitativ. Or, obligația pozitivă a statului nu este doar de a cerceta săvârșirea infracțiunilor, dar și de a asigura ocrotirea drepturilor și intereselor legitime, onoarea și demnitatea subiecților implicați în cadrul procesului penal. Astfel, proiectul prevede totodată, implementarea unor garanții procesuale inerente unui proces penal echitabil.

Astfel, examinând prevederile Codului de procedură penală nr. 122/2003 (în continuare – Codul de procedură penală), precum și practica recentă a organelor de urmărire penală privind modul de realizare a acțiunilor de urmărire penală în privința bănuțului, învinutului și inculpatului care se sustrage de la urmărirea penală, constatăm că legislația procesual-penală națională conține lacune la capitolul finalizării urmăririi penale, înaintării acuzării și trimiterii cauzei în

instanța de judecată, în cazul în care aceste acțiuni procesuale urmează să se desfășoare în absența învinuitului. Această lacună legislativă creează premise ca persoanele care au săvârșit fapte infracționale să se eschiveze de răspunderea penală prin părăsirea teritoriului Republicii Moldova. Din aceste considerente, profitându-se de lacuna legislativă indicată mai sus, numeroase dosare de rezonanță rămân nefinalizate, sunt tergiversate, sfidând astfel statul și cetățenii Republicii Moldova.

Întâi de toate, menționăm că înaintarea acuzării și audierea învinuitului constituie acțiuni procesuale care au menirea de a asigura dreptul învinuitului de a fi informat despre acuzațiile aduse și de a fi audiat, lucruri care se circumscriu dreptului la apărare. Reieșind din prevederile art.66 alin. (2) pct.1 din Codul de procedură penală, învinuitul are dreptul să știe pentru ce faptă este învinuit, adică să fie informat asupra naturii și cauzei acuzației aduse. Totuși, acest drept la apărare nu este un drept absolut și poate fi restrâns în anumite condiții speciale prevăzute de lege și care ar asigura un echilibru cu drepturile învinuitului care au fost afectate. Procedura care se desfășoară în absența învinuitului nu este în sine incompatibilă cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului dacă învinuitul poate obține ulterior, de la o instanță o nouă determinare asupra fondului acuzației (a se vedea Colozza împotriva Italiei).

Legislația Republicii Moldova deosebește câteva scenarii de efectuare a urmăririi penale și judecării cauzei în absența învinuitului sau inculpatului.

Prima situație este „*total absentia*”, care exprimă situația când nu a fost efectuată nici o acțiune de urmărire penală cu participarea suspectului și nu a fost posibil de localizat pe acesta pentru a dispune aducerea silită și a-l informa despre acțiunile întreprinse. În acest caz, persoana suspectată de comiterea unei infracțiuni „nu cunoaște” despre existența unui dosar penal pornit în privința lui, din considerentul că acesta nu a fost notificat și nu i-au fost aduse la cunoștință materialele urmăririi penale. În practică poate fi situația când suspectul nu a fost audiat niciodată de către organele de urmărire penală, nu a fost citat să se prezinte la organul de urmărire penală și nu are nici un statut procesual în cadrul dosarului penal.

În aceste circumstanțe, dacă există o bănuială rezonabilă că persoana a comis infracțiunea, se înaintează învinuirea în contumacie (în lipsa) și se anunță în căutare. Potrivit art. 282 alin. (1) din *Codul de procedură penală*, ordonanța de punere sub învinuire se aduce la cunoștință persoanei în decurs de 48 de ore din momentul emiterii ordonanței de punere sub învinuire, dar nu mai târziu de în ziua în care învinuitul s-a prezentat sau a fost adus în mod silit. Investigațiile în vederea căutării învinuitului se dispun de către procuror în temeiul art. 288 din Codul de

procedură penală.

În continuare, dacă învinuitul nu a fost găsit și nu se cunoaște locul aflării acestuia, urmărirea penală se suspendă pe un termen nedeterminat. Or, prevederile art. 287¹ alin. (1) pct. 1 din Codul de procedură penală împiedică continuarea și terminarea urmăririi penale în cazul în care învinuitul a dispărut, sustrăgându-se de la urmărirea penală sau judecată, ori în cazul în care locul aflării lui nu este stabilit. În aceste împrejurări, cu toate că persoanei i-a fost înaintată acuzarea în contumacie, terminarea urmăririi penale și trimiterea cauzei în judecată nu este posibilă până ce învinuitul nu se prezintă la organul de urmărire penală sau este adus în mod silit pentru a lua cunoștință cu ordonanța de punere sub învinuire și cu acuzarea înaintată. Astfel, cauza penală în care învinuitului nu i-a fost adusă la cunoștință acuzarea și nu a fost audiat, nu poate fi expediată spre examinare în instanța de judecată.

Dacă va fi stabilit locul de aflare a învinuitului, se va iniția procedura de extrădare a acestuia.

A doua situație este „*partial absentia*”, și se referă la situația când a fost înaintată acuzarea învinuitului și acesta a fost informat despre faptele ce i se impută și de calificarea juridică a acestora, după care învinuitul se sustrage de la urmărirea penală. În aceste caz există o notificare despre acuzarea înaintată, în cele mai multe cazuri fiind aplicate și măsuri procesuale de constrângere sub formă de obligare de a nu părăsi țara sau localitatea, pe care învinuitul nu le respectă. În aceste împrejurări făcând trimitere la prevederile art. 297 alin. (2) din Codul de procedură penală, procurorul trimite cauza în judecată fără a transmite rechizitoriul învinuitului și fără a prezenta materialele dosarului penal. În cazul sustragerii, urmează să fie prezentate și toate măsurile care au fost luate pentru căutarea învinuitului.

O situație aparte ar fi în cazul în care după ce învinuitul se sustrage de la urmărirea penală, probele acumulate în cadrul urmăririi penale determină necesitatea completării sau schimbării acuzații. În această situație iarăși ne ciocnim cu problema terminării urmăririi penale și trimiterea cauzei în instanța de judecată.

A treia situație se referă la „*trial in absentia*”, atunci când inculpatul fiind informat la etapa de judecare a cauzei penale despre ședința de judecată, fie refuză să se prezinte în instanță de judecată cu toate că a fost citat legal, fie fiind citat la adresa indicată de inculpat nu fost posibilă înmânarea citației destinatarului. Prin urmare, inculpatul se ascunde de la prezentarea în instanța de judecată. În aceste condiții, potrivit art. 321 alin.(2) și (5) din Codul de procedură penală, instanța de judecată la demersul procurorului, anunță în căutare inculpatul după care, decide

judicarea cauzei în lipsa inculpatului.

Observăm astfel că problema principală se referă la prima situație descrisă mai sus, și anume, atunci când înaintarea acuzării nu este posibilă din considerentul că persoana se sustrage sau locul aflării acesteia nu este cunoscut. În hotărârea CtEDO Medenica c. Elveției, Curtea a statuat că legislativul trebuie să intervină prompt și să excludă situațiile de absențe nemotivate în fața instanței.

Din aceste considerente, apare necesitatea stringentă de operare a unor modificări de ordin legislativ, pentru a permite efectuarea și implicit finalizarea urmăririi penale în absența învinuitului. În acest context, prezentul proiect de lege propune 2 mecanisme care ar permite finalizarea urmăririi penale și înaintarea acuzării în lipsa învinuitului. Primul fiind prin intermediul comisiilor rogatorii care să fie aplicabilă pentru situația în care învinuitul se sustrage de la urmărirea penală, iar locul aflării acestuia peste hotarele țării este cunoscut. Respectiv, în situația descrisă mai sus, pentru a nu tergiversa procesul de urmărire penală, înaintarea acuzării urmează să se realizeze prin intermediul comisiilor rogatorii, care va asigura realizarea tuturor acțiunilor procesuale necesare care să permită transmiterea ulterior a cauzei în instanța de judecată (înaintarea acuzării în prezența avocatului, explicarea conținutului învinuirii, înmânarea copiei ordonanței de punere sub învinuire, luarea cunoștinței cu materialele cauzei, audierea învinuitului etc.)

Al doilea mecanism prin care se propune înaintarea acuzării în lipsa învinuitului, se referă la situația când învinuitul a dispărut, sustrăgându-se de la urmărirea penală sau locul aflării lui nu este stabilit. În situația respectivă, înaintarea acuzării în lipsa învinuitului se va realiza de către judecătorul de instrucție la solicitarea procurorului care va dispune finalizarea urmăririi penale în absența învinuitului, prezentând copia ordonanței de punere sub învinuire contra semnăturii apărătorului ales sau celui care acordă asistență juridică garantată de stat.

Accentuăm că finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului va fi posibilă doar dacă se întrunesc cumulativ următoarele condiții, și anume, persoana în privința căreia a fost emisă o ordonanță de punere sub învinuire:

- a) este învinuită de comiterea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave prevăzute de Codul penal;
- b) se sustrage de la urmărirea penală sau judecată și nu a fost posibil de asigurat prezența ei în fața organului de urmărire penală;
- c) au fost dispuse investigații în vederea căutării învinuitului;
- d) nu este minor.

Atenționăm că mecanismul propus este unul de ultim resort și de strictă

necesitate și nu propune substituirea regulii generale de înaintare a acușării cu prezența fizică a învinuitului. Pentru a asigura respectarea drepturilor învinuitului și pentru a exclude posibilitatea utilizării acestui mecanism în mod abuziv, procurorul, atunci când va solicita judecătorului de instrucție autorizarea finalizării urmăririi penale, urmează să demonstreze necesitatea recurgerii la acest mecanism precum și să identifice circumstanțele care să confirme că învinuitul se sustrage de la urmărirea penală, iar acțiunile întreprinse de acesta nu s-au soldat cu identificarea locului aflării învinuitului. Astfel, la examinarea demersului, judecătorul de instrucție va verifica dacă au fost respectate drepturile persoanei, dacă au fost întreprinse toate măsurile necesare în vederea identificării locului aflării învinuitului și dacă au fost prezentate suficiente probe care confirmă eschivarea acestuia de la urmărirea penală. În cazul în care au fost respectate aceste cerințe, judecătorul de instrucție va autoriza finalizarea urmăririi penale și cauza va putea fi transmisă în instanța de judecată. Accentuăm că judecătorul de instrucție, la examinarea demersului respectiv, nu se expune pe fondul cauzei și nu se expune asupra vinovăției sau nevinovăției învinuitului ori asupra încadrării juridice a faptei ce i se impută. Rolul judecătorului de instrucție în acest proces este de a verifica dacă locul aflării învinuitului nu poate fi stabilit, și fără a recurge la mecanismul de înaintare acușării și de finalizare în absența învinuitului, urmărirea penală se tergiversează în mod nejustificat.

De fapt, mecanismul propus este unul de deblocare a activității procurorilor care permite finalizarea consecutivității logice a acțiunilor de urmărire penală deja întreprinse. Totodată, din moment ce acordăm pârghia respectivă organelor procuraturii, este necesar de prevăzut un mecanism de *checks and balances* care să asigure protejarea drepturilor și intereselor învinuitului. Anume din acest considerent s-a decis implicarea judecătorului de instrucție în acest proces, pentru a evita eventualele derapaje și abuzuri atunci când se va recurge la acest mecanism. Judecătorul de instrucție urmează să autorizeze finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului doar atunci când vor fi întrunite toate condițiile cerute de lege în acest sens.

Menționăm că practica țărilor străine prevăd asemenea mecanisme, chiar și în variante mult mai dure pentru învinuiți și permissive pentru procurori.

În *România*, legislația procesual penală stabilește că orice infractor a cărui vinovăție este demonstrată va fi condamnat indiferent de faptul dacă a luat cunoștință despre procesul penal. În cazul în care se constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există niciun impediment legal, procurorul va pune în mișcare acțiunea penală, despre care fapt va informa inculpatul în cadrul audierii (a se citi învinuit după legislația națională). În același

timp, legiuitorul a stabilit că organul de urmărire penală continuă urmărirea și fără a-l audia pe inculpat atunci când acesta lipsește nejustificat, se sustrage sau este dispărut. Astfel, prevederile art. 309 alin. (5) CPP [1] al României permit continuarea urmăririi penale și în lipsa acțiunilor de urmărire penală efectuate cu participarea inculpatului, precum și în lipsa audierii inculpatului. Cu toate că acțiunea penală spre deosebire de începerea urmăririi penale, este un act procesual în personam, lipsa inculpatului nu va împiedica continuarea urmăririi penale și deferirea justiției. Mai mult, Codul de procedură penală român nu prevede ca temei de suspendare a urmăririi penale imposibilitatea localizării inculpatului sau sustragerea acestuia de la urmărire penală sau de la judecată.

În practică, inculpatul este citat la organul de urmărire penală/procuror pentru a i se aduce la cunoștință punerea în mișcare acțiunii penale. Faptul că inculpatul nu a fost citat la proces în sensul că nu există confirmare scrisă despre recepționarea citației, nu împiedică efectuarea acțiunilor de urmărire penală necesare pentru acumularea probatoriului și expedierii cauzei penale în instanța de judecată.

În contextul în care fiecare stat semnatar al Convenției Europene a Drepturilor Omului are obligația pozitivă de a garanta respectarea dreptului la un proces echitabil, legislația procesual penală prevede o cale extraordinară de atac a hotărârilor pronunțate în lipsa inculpatului. Persoana condamnată definitiv, care a fost judecată în lipsă, poate solicita redeschiderea procesului penal în termen de o lună din ziua în care a luat cunoștință, prin orice notificare oficială, că s-a desfășurat un proces penal împotriva sa. Redeschiderea procesului penal la cererea condamnatului se va efectua în condițiile stipulate la art. 466 - 469 CPP a României. Vor beneficia de dreptul de redeschidere a procesului penal doar persoanele care nu au fost citate la proces și nu au luat cunoștință în niciun mod oficial despre acesta sau persoanele care au lipsit în mod justificat de la judecarea cauzei și nu au putut să informeze instanța. Persoanele care și-au desemnat un apărător, precum și persoanele care s-au prezentat oricând în cursul procesului nu se consideră a fi judecate în lipsă și nu vor putea solicita redeschiderea procesului penal.

Cerere de redeschidere a procesului penal se depune la instanța de judecată care a judecat cauza în primă instanță. Instanța de judecată va examina admisibilitatea în principiu a cererii de redeschidere a procesului penal cu citarea părților.

Cu referire la legislația *Ucrainei*, la data de 22 ianuarie 2014 a intrat în vigoare modificările la Codul de procedură penală a Ucrainei[2] prin care au fost introdusă procedura specială de efectuare a urmăririi penale în absența învinutului.

În prezent acțiunile de urmărire penală în absența persoanei pot avea loc în baza deciziei judecătorului de instrucție la demersul procurorului doar pentru infracțiunile expres enumerate în art. 297¹ alin. (2) Cod de procedură penală al Ucrainei, cum ar fi infracțiuni împotriva securității statului (înaltă trădare, spionaj, sabotaj etc), omorul, delapidarea averii în caz de abuz de putere, spălare de bani, infracțiuni împotriva securității publice (acte de terorism, crearea, conducerea unei organizații criminale) abuzul sau excesul de putere, corupere pasivă, corupere activă, îmbogățirea ilicită, genocid etc. Nu poate fi dispusă urmărirea penală în lipsa învinuitului minor.

Demersul procurorului trebuie să conțină informații cu privire la circumstanțele în care suspectul se sustrage de la urmărirea penală, data anunțării persoanei în căutare interstatală sau internațională, lista martorilor care sunt necesari de a fi audiați la examinarea demersului procurorului etc.

În termen de 10 zile, judecătorul de instrucție va examina demersul procurorului cu participarea obligatorie a avocatului. La examinarea demersului, judecătorul de instrucție va evalua dacă procurorul a prezentat suficiente probe care demonstrează vinovăția persoanei și suficiente probe privind sustragerea suspectului de la urmărire penală.

În cazul în care judecătorul de instrucție respinge demersul procurorului, un nou demers poate fi înaintat doar dacă au apărut noi circumstanțe și persoana a fost anunțată în căutare internațională.

În procedura de urmărire penală în absență, toate citațiile și notificările vor fi expediate la ultima adresă cunoscută a învinuitului și publicate în mass-media și site-ul oficial al instituției care efectuează ancheta. O copie a documentelor se va expedia apărătorului.

Suplimentar, Codul de procedură penală al *Georgiei*[4] stabilește condiții speciale pentru înaintarea acuzării în absența învinuitului. Astfel, potrivit art. 169 alin. (6) CPP al *Georgiei*, în cazul în care învinuitul se sustrage să se prezinte în fața organului de urmărire penală, lui sau rudei sale apropiate i se acordă un termen rezonabil pentru a-și angaja un avocat. Dacă în acest termen nu a fost angajat un avocat, atunci organul de urmărire penală va desemna un apărător garantat de stat. Procurorul va cita apărătorul și va aduce la cunoștință ordonanța de punere sub învinuire și din acel moment, se consideră că acuzarea a fost înaintată. Avocatul învinuitului certifică în scris faptul că a luat cunoștință cu ordonanța de punere sub învinuire.

Hotărârea instanței de fond care a fost pronunțată în absența condamnatului poate fi contestată în termen de o lună din momentul în care a fost reținut sau s-a prezentat în fața instituțiilor competente sau din momentul pronunțării, dacă inculpatul a solicitat examinarea în absență.

Totodată, potrivit art. 134 din Codul de procedură penală al Franței[5], dacă în privința unei persoane a fost emis mandat de aducere silită, de arest și în urma acțiunilor întreprinse nu a fost stabilit locul aflării acestuia, un proces-verbal de percheziție nereușită va fi transmis magistratului. În aceste circumstanțe, se consideră că persoana este cercetată (mise en examen) pentru a fi aplicată art. 176 CPP al Franței. Cu toate că suspectul nu a fost audiat, prin urmare nu a fost informat despre procesul penal, cauza penală poate fi expedită judecătorului de instrucție (similar cu judecătorul de cameră preliminară din România) care va decide conform art. 176 CPP al Franței, dacă sunt suficiente probe că fapta comisă de suspect constituie infracțiune și stabilește calificarea juridică.

Persoana suspectată nu este recunoscută ca parte conform art. 175 CPP, astfel judecătorul de instrucție adoptă o decizie de transmitere spre examinare către instanța de judecată fără a fi notificată inculpatului, care la rândul său nu va putea contesta hotărârea instanței de fond dacă a fost recunoscut ca fugar. De menționat că statutul de fugar al suspectului nu poate fi atribuită automat doar pe motiv că învinuitul nu a fost găsit la domiciliul său.

La fel, Directiva 2016/343[6] a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, stabilește garanții suplimentare în cazul proceselor penale examinate în absența persoanei acuzate de comiterea unei infracțiuni.

Potrivit art. 8 din Directivă, procesul penal poate avea loc în absența persoanei suspectate sau acuzate cu condiția ca această să fi fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării. Atunci când statele membre prevăd posibilitatea desfășurării proceselor în lipsa persoanelor suspectate sau acuzate, care nu pot fi informate din cauza că suspectul sau inculpatul nu poate fi localizat, în pofida eforturilor rezonabile depuse în acest scop, statele membre pot să prevadă că o hotărâre poate fi totuși luată și pusă în executare. În acest caz, statele membre se asigură că, atunci când persoanele suspectate sau acuzate sunt informate cu privire la hotărâre și, în special atunci când sunt prinse, ele sunt informate și despre posibilitatea de a contesta hotărârea și despre dreptul la un nou

proces sau la o altă cale de atac.

În accepțiunea Directivei 2016/343, dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac se înțelege orice reexaminare pe fond a cauzei, inclusiv examinarea unor probe noi, și care ar putea duce la anularea hotărârii inițiale. În acest sens, statele membre se asigură că persoanele în cauză, care sunt suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente, de a participa efectiv, în conformitate cu procedurile prevăzute de dreptul intern, și de a-și exercita dreptul la apărare.

Cu referire la jurisprudența CtEDO la acest capitol, menționăm următoarele. CtEDO a stabilit că, procedurile care au loc în absența acuzatului nu sunt prin ele însele incompatibile cu art. 6 din Convenție, cu condiția că atunci când o persoană este condamnată în lipsă, aceasta să poată obține un nou proces cu determinarea fondului acuzației atât în fapt cât și în drept, și să nu fi fost stabilit că aceasta a renunțat la dreptul de a se prezenta sau că intenționa să scape de judecată. Prin urmare, au fost acceptate de principiu procesele penale în absența inculpatului în următoarele condiții:

1. Condamnatul are dreptul de a contesta sentința de condamnare atât pe aspecte de fapt și de drept (cauza Stoichkov v Bulgaria, cauza Somogyi v Italia cauza Anthony Jones v Marea Britanie); Acest drept să fie nu doar declarativ, dar și efectiv (cauza Sanders v. Croația);

2. Inculpatul nu a renunțat la dreptul său de a fi prezent, de a participa la audiere și de a se apăra personal sau prin apărător (cauza Colozza v Italia);

3. Inculpatul nu a intenționat să fugă (cauza Demebukov v Bulgaria).

În toate cazurile a fost declarată o negare de justiție, în circumstanțele în care legislația statelor semnatare a Convenției nu prevedeau posibilitatea redeschiderii/reexaminării procesului penal atât pe aspecte de fapt cât și de drept atunci când sentința de condamnare a fost pronunțată într-un proces penal în lipsa condamnatului care nu a renunțat la dreptul de a participa la ședințele de judecată (cauza Anthony Jones v Regatul Unit).

Menționăm că Convenția lasă la latitudinea statelor contractante alegerea mijloacelor prin care va garanta respectarea dreptului la un proces echitabil, în timp ce sarcina Curții este de a determina dacă rezultatul cerut de Convenție a fost atins.

Convenția nu interzice ca o persoană să renunțe din proprie voință, fie în mod expres sau tacit, la dreptul la garanțiile unui proces echitabil. Pentru ca această renunțare să respecte scopurile Convenției, trebuie să întrunească următoarele condiții:

1. trebuie să fie stabilită într-o manieră neechivocă;
2. să fie însoțită de garanții minime proporționale;

3. nu trebuie să contravină vreunui interes public important;
4. acuzatul ar fi putut prevedea în mod rezonabil care ar fi consecințele comportamentului său.

Atât timp cât persoana acuzată de comiterea unei infracțiuni nu a fost informată personal despre acuzațiile aduse, nu poate fi prezumat că aceasta a renunțat la dreptul său de a se prezenta la proces și de a se apăra (cauza *Abdelali v Franța*, cauza *Abbou v Franța*). Este obligația instanțelor naționale de a verifica dacă acuzatul a avut oportunitatea de a fi informat despre procedurile penale împotriva lui (*Somogyi v Italy*). Informarea despre procesele penale este un act de așa o importanță procedurală că trebuie să fie realizată în conformitate cu cerințele procedurale care vor garanta drepturile reclamantului. Cunoștințe vagi și neformale nu sunt acceptate de Curte.

În plus, nu poate fi pusă în sarcina persoanei acuzate de o infracțiune să probeze că nu a încercat să se sustragă justiției sau că absența sa s-a datorat unui caz de forță majoră (*Colozza v Italia*). În același timp, autorităților naționale le revine posibilitatea de a evalua dacă învinuitul a arătat un motiv întemeiat pentru absența sa (cauza *Medenica v Elveția*).

Deși dreptul la apărare nu este un drept absolut, reprezintă o trăsătură fundamentală a procesului penal (cauza *Lobzhanidze și Peradze v Georgia*). Legiuitorul trebuie să poată descuraja absențe nejustificate, cu condiția ca sancțiunile aplicate să nu fie disproporționate în împrejurările cauzei și ca inculpatul să nu fie lipsit de dreptul său de a fi apărat de un avocat (*Krombach v Franța*). Mai indicăm că Curtea a condamnat refuzul instanțelor naționale de a accepta participarea unui avocat ales, ca formă de penalizare a acuzatului pe motiv că fiind citat legal, nu s-a prezentat în instanța de judecată. Dreptul la apărare a condamnatului a fost recunoscut atât la faza examinării în fond cât și la apel (*Van Geyseghem v. Belgia*).

---

[1] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/252099>

[2] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/4651-17#Text>

[3] <https://rm.coe.int/0900001680684173>

[4] <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/90034?publication=135>

[5] https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071154/LEGISCTA000006121325/#LEGISCTA000006121325

[6] <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0343>

[7] <https://rm.coe.int/09000016804f7581>

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Pornind de la această stare de lucruri, dar și în vederea îmbunătățirii cadrului legal existent se propune modificarea normelor din *Codul de procedură*

penală. Prevederile proiectului sunt structurate în următoarele compartimente.

I. Înaintarea acuzării învinuitului aflat peste hotarele țării

Având în vedere că urmărirea penală nu poate fi finalizată, iar învinuitul nu poate fi judecat fără înaintarea acuzării, *Codul de procedură penală* se va completa cu un articol nou care prevede că în cazul sustragerii persoanei de la urmărirea penală și în condițiile în care procurorul cunoaște că locul aflării acesteia se află peste hotarele țării, procurorul se adresează prin comisie rogatorie autorităților din statul străin respectiv pentru a-i fi înaintată acuzarea. Totodată, la cererea de comisie rogatorie se va anexa obligatoriu ordonanța de punere sub învinuire și informația scrisă privind drepturile și obligațiile învinuitului. Cu referire la prezentarea materialelor de urmărire penală și întocmirea procesului-verbal în acest sens, reținem că aceste acțiuni procesuale urmează a se efectua în lipsa învinuitului, dacă învinuitul nu a revenit în țară. Or, chiar dacă asigurarea accesului la dosarul cauzei constituie o garanție importantă a procesului echitabil, în conjunctura circumstanțelor atestate și reieșind din obligația pozitivă a statului de a condamna persoanele vinovate de comiterea unei infracțiuni, limitarea accesului la probatoriu urmează a fi de o manieră suficientă contrabalansată de celelalte intervenții procedurale prevăzute în proiect. În condițiile înaintării acuzării învinuitului aflat peste hotarele țării, instanța de judecată poate decide judecarea cauzei în lipsa inculpatului.

II Autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului.

În situația în care în rezultatul măsurilor de investigație de căutare a persoanei puse sub învinuire în contumacie nu a fost stabilit locul de aflare al învinuitului pentru a înainta acuzarea în conformitate cu art. 282 din *Codul de procedură penală* sau în cazul în care nu a fost executată comisia rogatorie în conformitate cu art. 282¹ din proiect și sunt acumulate suficiente probe pentru a expedia cauza penală în instanța de judecată, lipsa învinuitului nu ar trebui să constituie un impediment pentru justiție. În aceste circumstanțe, prin modificarea *Codului de procedură penală* va fi instituit un mecanism nou prin care procurorul poate solicita autorizarea finalizării urmăririi penale deși învinuitului nu i-a fost adusă la cunoștință învinuirea din motiv că acesta se sustrage de la urmărirea penală.

Autorizarea finalizării urmăririi penale poate fi solicitată dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: învinuitul a comis o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă, se sustrage de la urmărirea penală sau judecată, au fost dispuse investigații în vederea căutării învinuitului și învinuitul nu este minor. Judecătorul de instrucție va examina demersul procurorului și materialele

prezentate în termen de 5 zile. La examinarea demersului, competența judecătorului de instrucție se va limita la verificarea dacă au fost respectate drepturile persoanei, dacă au fost întreprinse toate măsurile necesare în vederea identificării locului aflării învinuitului. Totodată judecătorul de instrucție poate audia rudele persoanei învinuite sau alte persoane pentru a constata că organul de urmărire penală a întreprins toate măsurile necesare pentru localizarea învinuitul și în cazul în care are convingerea că pot fi efectuate măsuri suplimentare va dispune prin încheiere respingerea demersului procurorului. Dacă se va constata că demersul înaintat de procuror este întemeiat atunci prin încheiere, judecătorul de instrucție va autoriza finalizarea urmăririi penale. În acest caz, copia ordonanței de punere sub învinuire se va prezenta contra semnătură apărătorului ales sau apărătorului desemnat să acorde asistența juridică garantată de stat și se va considera că cerințele art. 282 alin. (1) din Codul de procedură penală au fost respectate și cauza penală poate fi expediată în instanța de judecată. Tot apărătorului îi vor fi prezentate materialele cauzei penale și înmînat rechizitoriu în conformitate cu modificările aduse la art. 296 și 297.

Încheierea judecătorului de instrucție poate fi atacată cu recurs în termen de 15 zile de la data pronunțării.

III. Reluarea examinării cauzei penale după prezentarea persoanei condamnate în lipsă

O garanție compensatorie instituită prin proiectul de lege este procedura reluării examinării cauzei penale după o examinare în lipsa inculpatului, scopul reglementării căreia este garantarea dreptului persoanei la un proces echitabil, cu respectarea dreptului la apărare, care atestă posibilitatea persoanei condamnate definitiv în lipsă să fie audiată, de a fi interogați martori, de a se administra probe în apărare cu privire la starea de fapt, asigurându-se în același timp respectarea tuturor principiilor care guvernează procesul penal într-un stat de drept. Reluarea examinării cauzei are ca finalitate oferirea posibilității celui condamnat definitiv să își exercite dreptul la apărare și în același timp să beneficieze de un proces penal care să respecte principiul contradictorialității și principiul aflării adevărului, ce poate primi consistență prin datele și elementele noi pe care cel care solicită reluarea examinării cauzei le poate prezenta organelor judiciare, date și informații care pot releva aspecte noi cu privire la starea de fapt și activitatea infracțională care a făcut obiectul cauzei. Procedura reluării examinării unei cauze a unui condamnat definitiv judecat în lipsă este o procedură necesară, care vine să asigure existența unui proces echitabil pentru fiecare persoană, însă această procedură nu trebuie utilizată în mod automat și nici ca o consecință a atitudinii culpabile sau abuzive a inculpatului, ci este necesar ca aplicabilitatea sa să fie analizată de

instanță în cadrul unei proceduri contradictorii și conforme cerințelor unui proces echitabil.

În acest context, se propune completarea Titlului II, Capitolul V din Partea specială a Codului de procedură penală cu **Secțiunea a 3-a. Reluarea examinării cauzei penale în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate**

Totodată, în contextul reglementării posibilității de a relua examinarea cauzei penale, proiectul de lege prevede exhaustiv și motivele pentru care reluarea cauzei nu se poate realiza și anume când:

- persoana condamnată a fost informată despre procesul penal și a lipsit în mod nejustificat de la judecarea cauzei;;
- persoana condamnată și-a desemnat un apărător ales care a participat la orice etapă a procesului penal;
- persoana care fiind informată despre sentința de condamnare, nu a declarat apel sau și-a retras apelul;
- persoana care a solicitat să fie judecată în lipsă.

Aferent, menționăm că persoana condamnată în lipsă dispune de un termen de 30 de zile din momentul în care i-a fost adusă la cunoștință hotărârea instanței de judecată, pentru a depune personal cererea de reluare a examinării cauzei penale la instanța care ultima s-a pronunțat asupra fondului.

Subsecvent, proiectul prevede particularitățile procedurale ale acestei instituții, astfel încât aspectele privind soluționarea cererii de reluare a examinării cauzei penale, reluarea examinării cauzei după admiterea cererii, precum și hotărârile după reluarea examinării cauzei își găsesc acoperire normativă.

În acest sens, reținem că la soluționarea cererii de reluare a examinării cauzei penale, instanța de judecată examinează dacă cererea a fost formulată cu respectarea condițiilor menționate supra. Astfel, în baza celor constatate, instanța dispune prin încheiere fie admiterea, fie respingerea cererii. Mecanismul acestei căi extraordinare de atac prevede posibilitatea contestării încheierii, prin urmare încheierea prin care a fost admisă cererea de reluare a examinării cauzei penale poate fi atacată odată cu fondul, iar încheierea prin care cererea a fost respinsă poate fi atacată cu recurs. În urma admiterii cererii, procedura de reluare a examinării cauzei penale se desfășoară conform regulilor de procedură privind judecarea în primă instanță.

Reieșind din esența dreptului la un proces echitabil și restabilirea adevărului în cauză, prin prezentul proiect se propune ca odată cu admiterea cererii, precum și în tot cursul reexaminării cauzei, instanța de judecată să poată dispune suspendarea în tot sau în parte a executării sentinței supuse reexaminării.

Complementar, ținem să precizăm că hotărârile instanței de judecată pronunțate după reluarea examinării cauzei pot fi supuse apelului și recursului.

4. Fundamentarea economico-financiară

Adoptarea proiectului nu impune cheltuieli financiare suplimentare din contul bugetului public național.

5. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Proiectul de lege nu va necesita modificarea altor acte normative.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În conformitate cu prevederile art. 20 al *Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative* elaborarea prezentului proiect de lege a fost demarată odată cu publicarea pe pagina web oficială a Ministerului Justiției la compartimentul *Transparența decizională*, directoriul *Anunțuri privind inițierea elaborării actelor normative* a anunțului de inițiere prin care se solicită implicarea tuturor subiecților interesați prin prezentarea propunerilor de rigoare.

În scopul respectării rigorilor Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative proiectul a fost înregistrat la Cancelaria de Stat cu nr. unic de înregistrare 254/MJ/2022. Proiectul a fost supus avizării cu următoarele instituții: Procuratura Generală, Procuratura Anticorupție, Curtea Supremă de Justiție, Curtea de Apel Chișinău, Judecătoria Chișinău, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Uniunea Avocaților din Moldova, A. O. „Centru de Resurse Juridice din Moldova”, A. O. „Institutul pentru Reforme și Politici Europene”.

Toate obiecțiile și propunerile au fost inserate în sinteza obiecțiilor aferentă proiectului fiind însoțite de argumentele de rigoare în vederea acceptării sau neacceptării propunerilor recepționate.

Totodată, pe marginea proiectului de lege au fost organizate consultări publice cu participarea tuturor actorilor implicați în procesul de avizare.

Ministru

Sergiu LITVINENCO